

Korszerű faipari szabványaink a szovjet tapasztalatok alapján

RÉZ FERENC

A kapitalista gazdasági rendből ránkmaradt erdőgazdasági és faipari szabványok, ill. szokványok nem elégtették ki a szocialista gazdálkodás igényeit és ezért azok átdolgozása vált szükségessé. Ez a munka a felszabadulás után azonnal megkezdődött. A gazdasági fejlődés azonban az utóbbi időben oly rohamossá vált, hogy időközben ezek a már többé-kevésbé átjavított szabványok is időszerűtlenné váltak.

Ezért a Magyar Szabványügyi Hivatal az ipari faválasztékokra vonatkozó összes szabványok újabb átdolgozását, ill. a még meg nem levő, de szükséges szabványoknak elkészítését határozta el. Ezt a munkát 1950. év őszén kezdtük meg.

Ezekben a szabványokban már elsősorban a szovjet GOSZT (Goszudarszvenii Oosztoszjojuznii Sztandard), azaz az Állami Összszövetségi Szabványok felépítését, elvi állásfoglalását, előírását és iránymutatását tartottuk szem előtt.

Faipari szabványaink megalkotásánál mindig az egyik fő szempont volt — a szovjet szabványok alapján — a termelő és a fogyasztó érdekeinek, ill. jogos kívánságainak szem előtt tartása és ezek összeegyeztetése mellett, a népgazdasági érdekeknek legteljesebb mértékben való megóvása.

A fenti főszempont mellett — ugyancsak a szovjet szabványoknak megfelelően — mint igen fontos szempont szerepel az a körülmény is, hogy szabványaink előírásánál mindig szem előtt tartottuk a fejlődés, a műszaki haladás lehetőségét, sőt szabványaink egyenesen irányt is mutatnak — méreti és minőségbeli, esetleg gyártásmódbeli előírásaikkal —, amikor is a korszerű és bevált újításoknak teret nyújtanak, s azokat a szabványainkban kifejezésre is juttatják.

Az erdőgazdálkodás fejlesztéséről és szervezetéről szóló 312/17/950. N. T. sz. határozat végrehajtása, amely az ipari fa kihozatalának emelését rendeli el, szabványainkban is kifejezésre jutott. A szovjet szabványok legteljesebb mértékben való figyelembevétele mellett a fenti határozat értelmében a szakértőbizottsági tárgyalásokon az erdőipar, a faipar és a felhasználó szervek alaposan, részletesen és minden kívánságot megfontolva, hosszú és nehéz viták után egyeztek meg a szabványosított méretekben és minőségekben.

A külön e célból összehívott szakértőbizottság megállapította az erdő- és faipar szabványosítási programját és úgy határozott, hogy elsősorban fafajonként, az egyes ipari rönkszabványokat készíti el, mint a legfontosabb faipari alapszabványokat.

Ezeket az alapszabványokat azért kellett ily részletességgel, fafajonként kidolgozni, hogy — tekintettel a fentebb említett N. T. határozatra — minden egyes fafajra vonatkozóan megállapíthassuk azt a legkisebb vastagsági, ill. hosszúsági méretet és ezekkel kapcsolatban azt a legalacsonyabb minőséget, amely mellett az illető fafajú rönk iparilag valamilyen célra még felhasználható.

Ezeknek az elveknek betartásával készült el 19 fafajra kiterjedő ipari rönkszabvány sorozatunk.

Ezen ipari rönkszabvány sorozat elkészülte után került a sor három, szintén alapszabványnak nevezhető faipari szabványunk kidolgozására: »Kemény lombosfák fűrészáru rönkjei« MNOSZ 45, amely a GOSZT 726—44 alapján, a »Lágy lombosfák fűrészáru rönkjei« MNOSZ 13309, amely a GOSZT 4534—48 figyelembevételével

és a »Kérelési és hámozási rönkök« MNOSZ 13307, amely a GOSZT 1299—41, a GOSZT 5266—50, az NKLec 237, a GOSZT 1014—49 és a GOSZT 3023—45 útmutatása alapján készült el.

Ezekkel az ú. n. fűrészipari rönkszabványainkkal egyidejűleg kezdtük meg az egyes fűrészáru szabványaink sorozatának kidolgozását is. Ezeknél a szabványoknál is főként hazánknak fában igen szegény volta volt az irányadó szempont, s itt eltérően a szovjet szabványoktól — miként azt az ipari rönköknek fafajonként való kidolgozásánál is tettük —, kénytelenek voltunk a legfontosabb fafajainkból kikerülő fűrészárúkat külön-külön szabványosítani, ill. azokat, amelyekre méret és minőség szempontjából azonos kívánások voltak alkalmazhatók, egy-egy szabványban összevonni. Így születtek meg a : Bükk fűrészáru MNOSZ 2541, a Tölgy és cser fűrészáru MNOSZ 2542, a Kóris és szil fűrészáru MNOSZ 6774, a Dió és feketedió fűrészáru MNOSZ 6790, az Akác és szelídgesztenye fűrészáru MNOSZ 6789 és jelenleg kidolgozás alatt van a Juhar és gyertyán fűrészáru MNOSZ 6788, ill. a Cseresznye, alma, körte, barkóca fűrészáru MNOSZ 6791 sz. szabványaink.

Ezek, a kemény lombosfákhoz tartozó fűrészáru szabványok a GOSZT 2695—44 sz. szabványban foglaltak szerint készültek, s az ott lefektetett szempontok mellett érvényesültek a különleges, hazai követelmények is. A fő szempont itt is, mint az ipari rönkszabványoknál, ill. a fűrészáru rönkszabványoknál a faanyaggal való legnagyobb takarékoság, minden fajából a legnagyobb kihasználási százalék lehetősége, a fűrészszel való feldolgozás esetén is.

A kemény lombosfák fűrészáru szabványai mellett egy szabványba volt összefoglalható a lágy lombosfák fűrészárúja. Ez az Éger-, hárs-, nyár-, nyír-, fűz fűrészáru MNOSZ 6792 sz. szabványban nyert kidolgozást. Ennek a szabványnak előírásai nagymértékben a szovjet NKLec 6359—40. szabványban található rendelkezések voltak.

A fenyőfűrészáru szabványát is két részre kellett osztanunk s azok sajátosságai, ill. a velük szemben támasztható minőségi követelmények figyelembevételével tárgyaltuk le a Fenyőfűrészáru I. Luc- és jegenyefenyő MNOSZ 2548 és a Fenyőfűrészáru II. Erdei és feketefenyő MNOSZ 6772 szabványt. A fenti két fenyőfűrészáru szabványnak szovjet szabvány forrásmunkája az NKLec 279, a GOSZT 5149—49, a GOSZT 3008—45, a GOSZT 3397 és GOSZT 1355—49. sz. szabványok voltak.

A fűrészáru szabványaink részletesen kiterjednek a fűrészáru méretére, minőségére, amelyekre nézve több osztályt állapítanak meg, s e minőségi osztályokon belül az azoknál megengedett hibákra, ill. a hibák megengedett mértékére, a fűrészáru tárolására, átvételére és szállítására egyaránt.

Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a szovjet szabványok alapulvétele mellett, mindig egyenlő súllyal estek latba a szabványok megalkotásánál a hazai lehetőségek és speciális kívánalmak. Ezek minden szabványunkban kifejezésre is jutottak.

A fenti szabványokkal majdnem egyidőben kerültek a szakértőbizottság elé a Kemény lombosfa kivágások MNOSZ 9766, a Lágy lombosfa kivágások MNOSZ 9765 és a Fenyőkivágások MNOSZ 44 szabványunk is. Ebben a három szabványban nemcsak fafaj, hanem felhasználás szerinti csoportosításban is szerepelnek azok a fajok, amelyekből az erdőgazdaság ú. n. »kivágás«-okat is állít elő. Külön csoportot képeznek az ú. n. »Bányásztnál használt faanyagok« szabványai, mégpedig a Bányafa MNOSZ 3084, a Pillérfa MNOSZ 3085, a Bordafa bányadeszkarönk, bányaszéldeszka MNOSZ 3086, a Bányatalpfa MNOSZ 3087, az Aknafarönk MNOSZ 3088, a Vezetőléc MNOSZ 3089 és a Bányalétrafa MNOSZ 3090 sz. szabványok, melyeknél a GOSZT 616, a GOSZT 2659, a GOSZT 3088 és az NKLec 221 szolgáltak útmutatásul.

Hasonlóképpen készültek el a szovjet szabványok nyomán az MNOSZ 2547 és az MNOSZ 2549, vagyis a normál, ill. a keskenyvágányú vasutainknál használatos

talpfák és váltótalpfák szabványai is, amelyek elkészítésénél ugyancsak a szovjet GOSZT 78—40, az NKLeC 221 és BKC 7527 sz. szabványok voltak segítségünkre.

A Parketta, fal és szegélyléc MNOSZ 56 szovjet mintája a GOSZT 826—41 volt.

Ugyancsak szovjet szabványok alapulvételével készült el a Szabadvezetéki teltetlen faoszlopok MNOSZ 1597 sz. szabványunk is, mégpedig a GOSZT 2140—43 és a GOSZT 4371—48. alapján.

A fentemlítettekén kívül részben már elkészültek, részben pedig még kidolgozás, ill. szakértőbizottsági tárgyalás alatt vannak a Cölöpfa és állványfa MNOSZ 6798, a különféle fűrészelt hordódongák, a bútorlap, a különféle rétegelt falemezek és furnérok szabványai is, amelyeknél minden esetben igen értékes segítséget nyújtottak a Szovjet-nió szabványai.

A felsorolt és szorosan vett erdészeti, ill. faipari vonatkozású szabványokkal egyidőben tárgyaltuk le a Fa szöveti szerkezete. Fahibák MNOSZ 2543 sz. szabványunkat is, amelyben a lombos és tűlevelű fák szöveti szerkezetén, ill. szöveti felépítésén kívül részletesen foglalkozunk az összes, élő és ledöntött, ill. feldolgozott fákön előforduló hibákkal, azokat csoportosítva, leírjuk kártevésüket a faanyag felhasználhatósága szempontjából és meghatározzuk a kártevés mértékének megállapítási módját is. Ez a nagykiterjedésű szabványunk is szovjet szabvány alapulvételével készült, a GOSZT 2140—43-ban foglaltak figyelembevételével.

Hasonló jelentőségű még a különféle vizsgálati szabványsorozatunk is, melyek közül a Faanyagok nedvességtartalmának meghatározása MNOSZ 6787, a Fa térfogatsúlyának meghatározása, MNOSZ 12215, a Faanyagok szilárdsági vizsgálatai MNOSZ 6786, a nedvfelvevő képesség, a dagadás, ill. a zsugorodás vizsgálata, valamint az átlagos évgyűrűzélesség meghatározása stb. Ezeknél a szabványoknál első-sorban a szovjet NKLeC 250 szabványban foglaltak szolgáltak útmutatóul.

Megállapíthatjuk tehát, hogy úgyszólván nem készült el faipari vonatkozásban egyetlen szabványunk sem, amelynél nem a szovjet szabványok szolgáltak volna munkánk alapjául.

A jövő terveiről szólva, megemlíthetjük az erdészeti vonalon az erdei magvak és facsemeték szabványosítását, amely igen jelentős területet ölel fel és főleg most, a nagy erdőtelepítésekkel kapcsolatban van különlegesen nagy fontossága.

A faipari szabványosításban az eddigi nyomon kívánunk haladni továbbra is, amely az oly jól bevált GOSZT-ok, NKLeC-ek és BKC szovjet szabványokon alapul, s igyekszünk azok korszerű megállapításait a saját, hazai adottságainkkal össze-egyeztetni, ameddig azokat az egészen speciális és megmásíthatatlan hazai körülmények lehetővé teszik.